

Завальнюк І.Я. Інфраструктурні компоненти речення як засіб експресивізації мови українських регіональних газет / І.Я. Завальнюк / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія (мовознавство)» : збірник наукових праць / [гол. ред. Н.Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2014. – Вип. 19. – С. 16-22.

Інна Завальнюк
(Вінниця)

УДК81' 367: 070.41

**ІНФРАСТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ РЕЧЕННЯ
ЯК ЗАСІБ ЕКСПРЕСІВІЗАЦІЇ МОВИ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ГАЗЕТ**

У пропонованій статті проаналізовано метатекстові елементи, якими є звертання, вставні та вставлені одиниці як засоби експресивізації мови українських регіональних газет. Простежено нові тенденції в комунікативно-прагматичній організації української регіональної періодики, зумовлені уживанням названих інфраструктурних компонентів, визначено їхні стилістичні вияви. Установлено специфічні способи структурно-граматичного та функційно-стилістичного врізноманітнення звертальних форм, вставних та вставлених слів, словосполучень і речень. Доведено, що їхня природна своєрідність полягає у підпорядкуванні завданням ефективної комунікації, зокрема потребі своєчасного розширення інформації, її конкретизації, що полегшує сприйняття, розуміння висловленого, і водночас необхідності реалізації суб'єктивних інтенцій журналістів, покликаних швидко, словесно не обтяжливо впливати на читачьку аудиторію експресивними засобами мови.

Ключові слова: *звертання, вставні одиниці, вставлені компоненти, комунікативно-прагматична функція, стилістичний вияв, засоби експресивізації, мова сучасної регіональної періодики.*

Постановка наукової проблеми. У лінгвістиці останніх десятиліть значно поживалося дослідження реченневих елементів «модифікаційно-супровідного (інфраструктурного) рівня» [6, с. 3] – звертань, вставних та вставлених одиниць як досить об'ємних, виразно індивідуальних і достатньо типових засобів мовного вираження думок, почуттів. Зацікавлення ними постало у зв'язку з новими концепціями, зорієтованими на вивчення загальнонаукової проблеми «людина в мові» або «мова в дії», коли акцентують на діяльнісній сутності людини, яка повідомляє про факти чи події, реагує на них, по-своєму вербалізує почуття і бажання в процесі пізнавальної діяльності, словесно формує поняття, думки, висновки, спонукає співрозмовника до дії тощо [16,

с. 4–5]. Таку різноманітність мовленнєвих потреб і виявів у своїй комунікативній завершеності реалізують передусім засобами синтаксису, зокрема й звертаннями та вставними конструкціями, які утворюють комунікативно-прагматичну категорію із загальним змістом суб'єктивного, оцінного ставлення мовця до висловленого ним, та вставлених компонентів з різним ступенем комунікативності, які можна кваліфікувати як додаткові, побіжні повідомлення, що переривають основне висловлення за допомогою інтонації вставленості [21, с. 169].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема метатекстових елементів, якими є звертання, вставні та вставлені одиниці, здавна привертала увагу російських та українських мовознавців. Вони досліджували їхні граматичні та семантичні особливості [1; 12; 7; 21 та ін.], аналізували вставні елементи як один із засобів вираження модальності речення [3; 9; 13; 5], з'ясовували їхні інтонаційні можливості [19; 17] тощо. Комунікативно-прагматичні властивості цих метатекстових елементів у художньому та публіцистичному мовленні проаналізовано в дисертаційних працях О. А. Пантелєєвої, Л. В. Корновенко, З. П. Олійник, В. І. Грицини, О. В. Галайбіді, І. Я. Завальнюк [16; 10; 14; 6; 4; 8]. Глибшого аналізу потребують функціонально-стилістичні вияви згаданих інфраструктурних одиниць у мові сучасних українських регіональних видань, що й становить актуальність пропонованої наукової розвідки.

Мета статті – з'ясувати специфіку експресивізації мови українських регіональних газет за допомогою метатекстових елементів – звертань, вставних і вставлених одиниць. Для реалізації поставленої мети потрібно розв'язати такі **завдання**: 1) виокремити з періодичних видань регіонального рівня функціонально активні інфраструктурні компоненти; 2) окреслити коло найтиповіших стилістичних значень, зумовлених авторськими інтенціями та суспільними динамічними змінами в мовному оформленні висловлень зі вставними і вставленими компонентами та звертаннями; 3) з'ясувати нові тенденції в комунікативно-прагматичній організації сучасного українського газетного текстудосліджуваними засобами інфраструктурного рівня мови.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Серед інфраструктурних компонентів речення, що виконують експресивну функцію в газетних текстах регіонального рівня, виділяємо звертання, вставні та вставлені компоненти як основні засоби формування особистісного аспекту семантики речення. Ці одиниці, як зауважує Д. Баранник, «формують мовний план авторського супроводу комунікативно актуальної частини висловлення, план авторського коригування, орієнтують вислів на адресата» [2, с. 13]. Такі компоненти інфраструктури речення певною мірою містять характерні ознаки посередника інформації, представляють емоційну, інтелектуальну, етичну, мовну та інші види оцінок [11, с. 151].

З-поміж звертань у мові сучасних українських регіональних газет переважають власне звертання, розраховані на реакцію того, до кого спрямоване мовлення. Нерідко вони набувають стилістичного забарвлення – закличності, піднесеності, урочистості тощо, пор.: *Спасибі, сестрице!* (Вінницькі відомості, 26.03.2008, с. 10); *Студенте, ширше кишеню!* (Вінницькі відомості, 26.03.2008, с. 2). Останнім часом журналісти надають перевагу множинним формам звертань, що закономірно, оскільки вони відбивають специфічну для публіцистичного стилю адресацію до масової аудиторії. До того ж, ці конструкції функціонують не лише для встановлення контакту з адресатом мовлення, а й для вираження суб'єктивно-оцінного ставлення до групи осіб. Напр.: *Дорогі земляки! Нам під силу створити державну систему, в якій панують Закон і справедливість* (Вісті Тепличчини, 27.06.2013, с. 3); *Чоловіки, після 40 плекайте мужність!* (Вінниччина, 25.09.2013, с. 7).

Спостережено, що в регіональній газетній періодиці активні розгорнуті, поширені звертання, які слугують потужним засобом експресивізації контексту, пор.: *Ти така необережна у великому місті, ніжна і маленька жінко!..* (Вінниччина, 01.11.2013, с. 9); *Тепличчино, краю мій сивий! Скільки в тобі глибини! Хай додають тобі сили предків достойні сини* (Вісті Тепличчини, 24.10.2013, с. 1); *Клич мене, Вінниче, квітко держави, щемна столице серця мого!* (Вінниччина, 21.03.2013, с. 16).

Для привернення уваги читача, створення ефекту живого спілкування у мові регіональних газет функціонують іронічно забарвлені звертальні форми, які слугують засобом вираження певних негативних оцінок щодо дій того, кому адресоване повідомлення, пор.: *Зло, дорогі мої,*

само прийде, і ніякими хитроцями його не стиниш (Вінниччина, 10.03.2013, с. 5); *Мерзотники! Щоб у вас очі полускали, щоб вам нутроці погнили!*.. (Вінниччина, 10.07.2013, с. 11); *Ти ще й до церкви ходиш, аферистко?!* (Вінниччина, 10.07.2013, с. 10). Такі конструкції передають додаткові відтінки спонукання – пересторогу, докір, пораду, наказ, прохання тощо.

Останнім часом активізувалися поширені звертання, побудовані за моделлю «іменник + прикметник *шановний, вельмишановний, дорогий*». Такі конструкції виражають повагу, прихильне ставлення мовця до адресата, напр.: *Спасибі Вам, шановний ветеране!* (Вінниччина, 25.03.2008, с. 4); *Шановні батьки, якщо навіть без жодних сумнівів ви довіряєте своїм дітям, не полініуйтеся, покиньте всі домашні, особисті справи і пройдіться нічним райцентром* (Вісті Тепличчини, 31.10.2013, с. 3); *Ми завжди будемо вдячні вам, дорогі воїни-визволителі, шановні ветерани Другої світової війни, за те, що майбутнім поколінням принесли свободу і незалежність* (Вісті Тепличчини, 24.10.2013, с. 1); *Шановна владо, скільки б ми не робили вигляд, що у нас все гаразд, скільки б ми не заплющували очі на проблеми, їх у нас не зменшиться* (Вісті Тепличчини, 31.10.2013, с. 3).

Як і в радянські часи, сучасна українська газета намагається стати ближче до читача, прагне говорити з ним тепліше, щиріше [18, с. 210]. Цьому слугують розповідно-окличні заголовки зі звертаннями, які подібні до інтимної розмови і цією «розмовністю» створюють увиразнену експресію, напр.: *Робото, я тебе шукаю!* (Вінниччина, 15.10.2011, с. 2); *Кого обираєш, те й маси, електорате!* (Вінницькі відомості, 22.01.2008, с. 7).

Виразною є тенденція до використання звертальних форм у складі конструкцій з прямою мовою, які доповнюють окличні побудови, експресивізуючи висловлення. Зрідка ці звертання подають мовою оригіналу, що інтригує читача, увиразнює адресата, названого у повідомленні. Пор.: *Не вражають сварки й бійки політиків, бо вже несила дивуватись, хочеться лише сказати: «Дайте спокій, панове!»* (Вінницькі відомості, 10.10.2012, с. 3); *Тож земельна реформа і продаж землі – це бомба, яка може рознести усе небувалим соціальним вибухом. А нам знову наспівують: «Усе гаразд, маркізо пречудова, усе гаразд, усе гаразд!»* (Вінниччина, 18.03.2008, с. 2); *Вода має запах легкої солодкої свіжості. Пробка зроблена у вигляді золотого наперстка. Українські споживачі вигукують: «Bravo, Italia!»* (Вінницькі відомості, 29.10.2011, с. 8).

У мові української регіональної періодики поширені також риторичні звертання, які не розраховані на відповідь співрозмовника. Автор, зазвичай, застосовує їх, щоб відтворити власні думки, почуття, переживання. Іншими словами, це своєрідний стилістичний засіб, який увиразнює емоційно напружене зображення подій, напр.: *А от село... Що з ним сталося, люди?* (Вінниччина, 26.06.2013, с. 7); *Що з тобою сталося, моє рідне село?* (Вінниччина, 26.06.2013, с. 8).

Отже, звертання як одиниця інфраструктури речення здебільшого повно змінює тональність висловлення, його стилістичне забарвлення, надає газетним текстам ефекту невимушеності, довіри. Це важливий засіб розкриття внутрішнього світу адресата й адресанта мовлення.

Вставні одиниці як елемент інфраструктури речення у мові українських регіональних видань початку ХХІ ст. функціонують для вираження суб'єктивно-модальних значень, тобто відтворення ставлення мовця до змісту висловленого. Зазвичай, вони вносять у речення певне стилістичне забарвлення, бо увиразнюють й оцінюють сам зміст. Раптово перериваючи цілісну синтаксичну одиницю і порушуючи звичайний синтаксичний лад, вони значно ускладнюють речення, створюють зіткнення різнорідних не тільки структурних, а й семантичних елементів. Унаслідок цього виникають складні стосунки, що дають стилістично ефектні наслідки [20, с. 379].

Примітно, що на шпальтах регіональних українських газет одні вставні компоненти зазнають дедалі більшої актуалізації, інші – переходять до розряду менш уживаних. Так, наприклад, вставне слово *утім (втім)* активізувалося в українській періодиці зовсім недавно, бо навіть у деяких нових дослідженнях [див. 6] про нього не йдеться. Однак це вставне слово, як і вставні компоненти *зрештою, звісно, одне слово, до слова, словом, скажімо, приміром, у всякому разі, що ж*, заповнило газетний простір, витіснивши інші, уживані раніше вставні одиниці, що так само виражають приєднання, додаткову інформацію, доповнення зі значенням виокремлення. Це засвідчує непересічні можливості української мови до синонімізації її одиниць й українізацію газетної мови загалом. Напр.: *Втім, я розумію, що Сполучені Штати – не країна-утопія, а тамтешні люди – не живі манекени* (Вінниччина, 03.01.2007, с. 3); *Звісно, допомога для людей*

важлива, але найбільше вони потребують доброго слова, уваги та чуйності (Вісті Тепличчини, 13.06.2013, с. 3); *Словом, дешево зерно колись закінчиться* (Вінницькі відомості, 26.09.2012, с. 8).

Нерідко автори газетних публікацій удаються до створення особливого експресивного ефекту. Мова йде про ті випадки, коли журналіст упевнений у тому, що інформація є достовірною, але все ж уводить до контексту слова на зразок *певно, мабуть, може* та ін., пор.: *Мабуть, цілющими пігулками для самотніх людей поважного віку є те, аби їх вислухали, пожаліли, розрадили* (Вісті Тепличчини, 23.05.2013, с. 3); *Певно, правдою є те, що лише любляча жінка здатна на все* (Вісті Тепличчини, 15.08.2013, с. 5). Такий прийом зменшує емоційне напруження та категоричність висловлення, а читачеві дає змогу замислитися, по-своєму оцінити ситуацію.

Як засвідчує обстежений матеріал, засобом вираження експресії слугують здебільшого вставні одиниці, що виражають ставлення мовця до способу оформлення думок, їх стилю і тону. Найуживанішими з-поміж них є вставні конструкції з дієприслівником *кажучи* в обов'язковому поєднанні з прислівниками *відверто, щиро, м'яко, властиво, власне, умовно, чесно*. Пор.: *Відверто кажучи, ідея не оригінальна і вже була виконана енно кількість разів тисячами модерністів і постмодерністів* (Вінниччина, 01.03.2012, с. 3); *Власне кажучи, це все та ж генна інженерія, без якої ми вже й тепер не обходимося* (Вінницькі відомості, 15.11.2012, с. 2); *Чесно кажучи, це вже не вперше* (Вінниччина, 02.03.2013, с. 4). Такі вставні сполуки надають повідомленню значення вірогідності, до того ж указують на експресивний його характер, підтверджуючи відому думку про те, що експресивність властива газетній мові.

Активно вживаними є також вставні конструкції з дієсловом *сказати* в певній особовій формі та прислівником *відверто*, пор.: *Скажу відверто, в Україні я часто сумнівалася: чи потрібне людям те, що роблю* (Вінниччина, 15.11.2012, с. 3); *Геройського в біографії гетьмана, відверто скажемо, не густо* (Вінницькі відомості, 15.11.2012, с. 5). Їхнє поширення на шпальтах регіональних газет також підпорядковане виконанню функції *експресивізації* газетної мови синтаксичними засобами. Добираючи згадані вставні конструкції, автор публікації, передусім інтерв'ю, керується прагматико-стилістичним критерієм – спрямованістю на виразність і певний ефект впливу, що актуально в сучасному розгалуженому інформаційному просторі, коли потреба «завойовувати» читача стає нагальною.

Типовими для мови української регіональної преси є речення, у складі яких містяться вставні одиниці іменникового типу, що позитивно оцінюють описані факти чи події, напр.: *Час, коли праглось тягнутись до когось чи чогось, на щастя, для мене минув* (Вінниччина, 13.09.2013, с. 9); *Доки Іван морщиться, так і с'як пробує встати, Катерина, на диво, мовчить* (Вінниччина, 10.07.2013, с. 10); *Люди, правда, його недолюблювали* (Вінниччина, 20.03.2013, с. 12). Такі інфраструктурні компоненти виконують передусім оцінну комунікативно-прагматичну функцію.

Уживані в українських газетних текстах початку ХХІ ст. вставлені одиниці, на відміну від вставних, виконують специфічну функцію, яка полягає в наданні базовому реченню додаткової інформації, поясненні або уточненні його значення. Найчастіше це коментар або ж роздум автора щодо явища, події, про які йшлося в базовій частині речення, пор.: *Сказати, що Оксана (єдина дочка старшої сестри Лесі Миколаївни, дружини підполковника) була гарною, це не сказати нічого* (Вінниччина, 13.11.2013, с. 10); *І хоч родина була – він та дружина (пуделя рахувати не станемо), Лукашенкам дісталися аж чотири кімнати* (Вінниччина, 13.11.2013, с. 10); *Сон це блукає десь поруч, та тіло приводить Івана до тям: в спині стріляє, коли він нахилиється за черевиками, плече, яким забився вчора об одвірок, заходиться болем, а ноги (великий палець на лівій носинів і розпух) взагалі «оголосили страйк»* (Вінниччина, 10.07.2013, с. 10).

Останнім часом у ролі вставлених компонентів щораз-то активніше вживають складні утворення – складнопідрядні багатоконпонентні речення, складні безсполучникові речення, які не лише доповнюють контекст, а й експресивізують його, оцінюючи події, обставини, певні деталі описуваного тощо. Напр.: *У ході вивчення попиту виявилася тенденція, що стала характерною в останні роки: якщо раніше будівельні матеріали закуповувались наперед («діставались»), бо люди не були впевнені, що зможуть їх купити тоді, коли це потрібно, то зараз покупці приходять тоді, коли виникає потреба* (Вінниччина, 19.01.2007, с. 4).

Синтаксичною особливістю мови української регіональної преси початку XXI ст. є також специфічне винесення вставленої конструкції за межі основного речення, що, на нашу думку, спричинене прагненням авторів публікацій спрощувати виклад, зменшуючи обсяг речення, не розчленовувати зміст, зберігати його структурну й семантичну цілісність, а також нівелювати стилістичне забарвлення тексту, бо, як цілком слушно зазначає П.С. Дудик, «з усіх можливих позицій вставленості в структурі основного речення найбільш нейтралізуючою чи нейтральною виступає її кінцева позиція» [7, с. 214–215]. Зазвичай такі вставлені речення мають форму простого двоскладного чи односкладного речення, напр.: *Ми відвідали 18 різних організацій, котрі працюють з молоддю. (Так-так, на місто, трохи більше за наші Хмільник чи Жмеринку, аж 18 громадських організацій, створених для молоді)* (Вінниччина, 03.01.2012, с. 3); *Нині на порядку денному – заміна старих комп'ютерів і тотальне підключення до Інтернету. (Поки що вихід у всесвітню мережу має 51,1 відсоток шкіл області)* (Вінниччина, 23.02.2012, с. 4). Таке архітектонічне виокремлення вставленої конструкції сприяє логічному завершенню репортажу, справляє ефектне враження на читача, стимулює його до відповідної дії.

Помітно активізацію речень, вставлені конструкції яких мають оцінний характер. За семантикою таку оцінку можемо вважати різноплановою, адже одні конструкції подають коментар-роздум автора до висловленого в базовій частині, інші – є засобом вираження його емоційного стану, пор.: *Винна, звісно ж, опозиція, яку голова (також жартівник) називає “ПРИБЮТ”* (Вінниччина, 27.09.2013, с. 7); *Зрозуміло одне – маємо ще один класичний випадок, коли нав'язані «згори» чиновники «вчать жити» (нехай навіть і з найкращих побажань) місцеву територіальну громаду* (Вінниччина, 25.09.2013, с. 5); *Тут його талант (не побоюся цього гучного слова) визнають усі* (Вінниччина, 25.09.2013, с. 7).

За нашими спостереженнями, у мові української регіональної преси поступово узвичаюється явище, коли вставлений компонент містить запитання чи окличну експресію оповіді, напр.: *Звісно ж, у житті мого маленького села є чимало проблем (а в кого їх зараз нема?), та все ж ніхто і ніщо не замінить людині її коліски* (Вінниччина, 13.06.2013, с. 7); *Так, тільки суддя історично заслужив безстрокове (пожиттєве!) перебування на державній посаді* (Вінниччина, 27.06.2013, с. 11); *В іншому випадку – ситуація (її величність Ситуація!) як можливість якомога повного, укрупненого вияву характеру, вдачі людської, пощастить – то їй цілого суспільства (середовища)* (Вінниччина, 3.07.2013, с. 10). За допомогою таких вставлень автор виражає своє емоційно-оцінне бачення життєвих реалій, тим самим загострюючи увагу читача.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі. Отже, інфраструктурні компоненти речення в мові українських регіональних газет початку XXI ст. є досить потужним синтаксичним засобом створення експресії. Кожний елемент інфраструктури має своє призначення та комунікативне завдання, оскільки супроводжує спілкування мовців у найрізноманітніших ситуаціях. Звертальні компоненти дедалі активніше проникають на шпальти сучасних українських газет, бо не лише помітно змінюють тональність речення, а й виражають суб'єктивно-оцінне ставлення до співрозмовника. Вставні одиниці, формуючи суб'єктивно-модальний план висловлення, є своєрідним засобом увиразнення регіональних мас-медіа, але найбільшого стилістичного ефекту досягають тоді, коли поєднуються зі вставленими одиницями в одному реченні. Вставлені компоненти вносять здебільшого додаткові відтінки в контекст, уточнюють, конкретизують його, що посилює цілісне сприйняття повідомлення. Перспективою подальших наукових розвідок у цьому напрямі вважаємо аналіз синтаксичних одиниць базово-комунікативного (інфраструктурного) рівня, що уможливить цілісний опис засобів експресивізації мови сучасної української регіональної періодики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникин А. И. Основные грамматические и семантические свойства вводных слов и словосочетаний / А. И. Аникин // Русский язык в школе. – 1956. – № 4. – С. 22–27.
2. Баранник Д. Х. Два рівні граматичної структури речення / Д. Х. Баранник // Мовознавство. – 1993 – № 6 – С. 13–19.
3. Виноградов В. В. Русский язык: (Грамматическое учение о слове): учеб. пособ. для филол. спец. ун-тов / В. В. Виноградов. – [2-е изд.]. – М.: Высш. школа, 1972. – 614 с.
4. Галайбіда О. В. Вставлені конструкції в українському художньому тексті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Укр. мова» / О. В. Галайбіда. – К., 2009. – 20 с.

5. Галена Н. П. Семантико-синтаксическая структура предложений гипотетической модальности в современном украинском языке: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 «Языки народов СССР (укр. язык)» / Н. П. Галена. – К., 1990. – 18 с.
6. Грицина В. І. Інфраструктура речень публіцистичного стилю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Укр. мова» / В. І. Грицина. – Запоріжжя, 2002. – 20 с.
7. Дудик П. С. Речення із вставною і речення із вставленою частиною / П. С. Дудик // Просте ускладнене речення : навч. посібн. – Вінниця, 2002. – С. 182–243.
8. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ ст.: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти: [монографія] / І. Я. Завальнюк. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 400 с.
9. Кадомцева Л. О. Вставні слова, словосполучення, речення / Л. О. Кадомцева // Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. – К. : Наук. думка, 1972. – С. 227–231.
10. Корновенко Л. В. Звертання у прагмалінгвістичному аспекті (на матеріалі сучасної російської мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Рос. мова» / Л. В. Корновенко. – К., 2001. – 20 с.
11. Кравченко В. М. Співвідношення експресивних мовних засобів у публіцистичному стилі / В. М. Кравченко // Дослідження з лексики і граматики української мови: зб. наук. праць / [за ред. проф. А. М. Поповського]. – Д.: Вид-во Дніпропетровського нац.ун-ту, 2010. – Вип. 9. – С. 150–158.
12. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови / Б. М. Кулик. – К. :Рад. школа, 1965. – Ч. II. Синтаксис. – С. 170–174.
13. Немец Г. П. Семантико-синтаксические средства выражения модальности в русском языке/ Г. П. Немец. – Ростов н/Д: Изд-во Ростов. ун-та, 1991. – 188 с.
14. Олійник З. П. Вставні і вставлені компоненти у структурі висловлювання і тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / З. П. Олійник. – Донецьк, 2002. – 19 с.
15. Онищенко І. В. Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Укр. мова» / І. В. Онищенко. – Дніпропетровськ, 2005. – 20 с.
16. Пантелеева Е. А. Коммуникативно-прагматические свойства вводных и вставных элементов в современном русском языке (на материале художественных и публицистических текстов): дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.01 / Пантелеева Елена Анатольевна. – Волгоград, 2005. – 192 с.
17. Плющ Н. П. Інтонація вставності в українській мові / Н. П. Плющ. – К. : Наук. думка, 1976. – 132 с.
18. Попов А. С. Синтаксическая структура современных газетных заглавий и ее развитие / А. С. Попов // Развитие синтаксиса современного русского языка. – М. : Наука, 1966. – С. 95–126.
19. Романова Р. М. Мелодика вводных и вставных предложений в современном русском языке: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.660 «Русск. язык» / Р. М. Романова. – Л., 1971. – 20 с.
20. Сучасна українська літературна мова: Стилїстика / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1973. – 587 с.
21. Шульжук К. Ф. Речення із вставними і вставленими компонентами / К. Ф. Шульжук // Синтаксис української мови: підруч. [для студентів вищих навч. заклад.] / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавн. центр «Академія», 2004. – С. 166–171.

Завальнюк І. Інфраструктурні компоненти пропозиції як засоби експресивізації мови українських регіональних газет.

В пропонуваній статті проаналізовані метатекстові елементи, якими є звертання, вставні та вставлені одиниці як засоби експресивізації мови українських регіональних газет. Відслідковані нові тенденції в комунікативно-прагматичній організації української регіональної періодики, зумовлені використанням названих інфраструктурних компонентів, визначені їх стилістичні прояви. Встановлено специфічні способи структурно-граматичного та функціонально-стилістичного видозмінення звертань, вставних та вставлених слів, словосполучень та пропозицій. Доведено, що їх природне своєрідність полягає в підпорядкованості задачі ефективного комунікування, зокрема необхідності своєчасного розширення інформації, її конкретизації, що сприяє сприйняттю, розумінню висказаного, і одночасно в необхідності реалізації суб'єктивних інтенцій журналістів, призначених швидко, словесно не навантажувати читача аудиторію експресивними засобами мови.

Ключові слова: звертання, вставні одиниці, вставлені компоненти, комунікативно-прагматична функція, стилістичне проявлення, засоби експресивізації, мови сучасної регіональної періодики.

Zavalniuk I. Infrastructural Sentence Components as a Means of the Language Expressiveness of Ukrainian Regional Newspapers.

The article focuses on the metatext elements, which are the direct address, the parenthetical and additional units as a means of the language expressiveness of Ukrainian regional newspapers. New trends in the communicative-pragmatic regional organization of Ukrainian periodicals, determined by the usage of the called infrastructural components are traced, their stylistic expressions are defined. The specific methods of the structural-grammatical and functional-stylistic variety of the appealing forms, parenthetical and additional combinations of words and sentences are established. It is proved that their natural uniqueness consist in making subordinate to the task of effective communication, in particular to the need of the timely extension of the information, its concretization that facilitates the perception, understanding of the expressed and at the same time the necessity of implementation of the subjective intentions of journalists which are called quickly and not verbally burdensome to influence on the readership with the help of expressive means of the language.

Key words: *direct address, parenthetical units, additional components, communicative-pragmatic function, stylistic expression, means of expressiveness, language of contemporary Ukrainian regional periodicals.*